

SCIENTIFIC MULTIDISCIPLINARY MONOGRAPH

"SCIENCE AND INNOVATION
IN THE MODERN WORLD"

International
Center for Science
and Social
Transformation

WWW.ISST.CO.UA

TABLE OF CONTENT

ДОМАШНЄ НАСИЛЬСТВО ТА ШЛЯХИ ЙОГО ПОДОЛАННЯ	6
СУЧАСНЕ РОЗУМІННЯ ПРАВ І СВОБОД ГРОМАДЯН УКРАЇНИ ПІД ЧАС ВІЙНИ: СУТНІСТЬ ЗНАЧЕННЯ МЕЖІ, ОБМЕЖЕННЯ ТА ФАКТИ.....	11
ПРОБАЦІЯ В УКРАЇНІ: СУТНІСТЬ, ЗМІСТ ТА ПРОБЛЕМАТИКА.....	22
ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАХИСТИ В ПЕРІОДИ ЗНАЧНИХ ПСИХО-ЕМОЦІЙНИХ ЗБУРЕНЬ В КОНТЕКСТІ ДІЇ ПРАВОВОГО РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ: СУЧАСНИЙ НАУКОВИЙ ОГЛЯД ТЕОРЕТИКО-ПРАКТИЧНИХ ЗАСАД.....	26
КОНЦЕПЦІЯ ВНУТРІШНЬОЇ КАРТИНИ ЗДОРОВ'Я.....	30
ВПЛИВ СТРЕСУ НА ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ВІЙСЬКОВИХ ПІД ЧАС РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ.....	39
МОДЕЛЮВАННЯ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНОГО БЛОКУ МОДЕЛІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-МОБІЛЬНИХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ	48
МОВНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІЙ ВЗАЄМОДІЇ ПРАЦІВНИКІВ ОМС З ГРОМАДСЬКІСТЮ.....	56
ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ: НОВА ПАРАДИГМА В ОСВІТІ	60
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ ДО РОБОТИ В УМОВАХ ВІЙНИ.....	70
ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ МВС УКРАЇНИ ЯК КОМПЛЕКСНИЙ АСПЕКТ ПІДГОТОВКИ КВАЛІФІКОВАНИХ ПРАВНИКІВ ТА ФАХІВЦІВ В ГАЛУЗІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ.....	87
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ПІДГОТОВКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ В КРАЇНАХ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ: ДОСВІД ДЛЯ УКРАЇНИ.....	90
АНАЛІЗ СТАНУ ПОЗИКОВИХ ТА ЗАЛУЧЕНИХ ДЖЕРЕЛ ЯК СКЛАДОВОГО ЕЛЕМЕНТУ ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ	94
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ У ПОВОЄННИЙ ЧАС	106
EKONOMICZNE SKUTKI SPOŁECZNEJ ODPOWIEDZIALNOŚCI BIZNESU DLA PRZEDSIĘBIORSTWA	115
ВИКОРИСТАННЯ ВИСОКИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА.....	121
ОСОБЛИВОСТІ ВПЛИВУ СУЧАСНИХ ЗАСОБІВ БЕЗПЕКИ ЛЕГКОВОГО АВТОМОБІЛЯ НА МЕХАНІЗМ УТВОРЕННЯ ТА МОРФОЛОГІЮ ТІЛЕСНИХ УШКОДЖЕНЬ У ВОДІЯ ТА ПАСАЖИРІВ.....	127

РОЛЬ ТЕРАПЕВТИЧНОЇ ВПРАВИ ХАТХА-ЙОГИ (СУПТА ВІРАСАНА) ДЛЯ АКТИВАЦІЇ РЕФЛЕКСОГЕННИХ ЗОН ТІЛА ЛЮДИНИ.....	133
КУЛЬТУРА МИРУ ЧЕРЕЗ МИСТЕЦТВО: ТВОРЧІ ІНІЦІАТИВИ.....	142
GENERATIVE ART BASED ON ARTIFICIAL INTELLIGENCE: A NEW STAGE IN THE DEVELOPMENT OF DIGITAL DESIGN	149
МІКІНДІВЦІ – ОСЕРДЯ МИСТЕЦЬКОЇ КОГОРТИ УМАНЩИНИ ХХІ СТОЛІТТЯ.....	156
НІМЕЦЬКА ІСТОРИЧНА ДУМКА СЕРЕДИНИ ХІХ ст. У РОЗВ’ЯЗАННІ ЗАВДАНЬ ГРОМАДЯНСЬКОГО ВИХОВАННЯ ТА ЛЕГІТИМІЗАЦІЇ ОБ’ЄДНАННЯ КРАЇНИ МАЛОНІМЕЦЬКИМ ШЛЯХОМ	181
EDUCATIONAL AND CULTURAL SPACE CREATED BY MUSEUMS: WESTERN UKRAINE OF THE 19 TH CENTURY.....	203
ВИКОРИСТАННЯ РІЗНИХ БІОТЕСТІВ ДЛЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ТОКСИКОЛОГІЧНИХ ВЛАСТИВОСТЕЙ КОМПОНЕНТІВ ДОВКІЛЛЯ.....	214
ТРАДИЦІЇ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ АГРЕСІЇ В ІСТОРИЇ НІМЕЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ: ВІД ШИЛЛЕРА ДО ГАУСГОФЕР.....	219
ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ІСПАНСЬКИХ НАУКОВО-ТЕХНІЧНИХ НЕОЛОГІЗМІВ НА УКРАЇНСЬКУ МОВУ.....	227
THE AUTHOR’S WORDS IN UKRAINIAN AND ENGLISH LITERARY TEXTS	236
ІНФОРМАТИЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ДОРОЖНЬОГО ГОСПОДАРСТВА.....	267
THE DIFFICULTIES OF IMPLEMENTING OMNICHANNEL MARKETING STRATEGIES BY ENTERPRISES ENTERING INTERNATIONAL MARKETS	273
POSSIBILITIES OF USING ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN RECOMMENDER SYSTEMS OF E-COMMERCE PROJECTS.....	280
ANALYSIS OF ADVANCED TECHNOLOGIES AND SOLUTIONS IN TURBINE GENERATOR CONSTRUCTION.....	285
ПРИКЛАДИ ТА АНАЛІЗ АНТИУКРАЇНСЬКИХ НАРАТИВІВ У ФІЛЬМАХ ОЛЕКСАНДРА ДОВЖЕНКА	297

Кіріллова Анна

викладач кафедри спеціальної освіти

КЗВО «Хортицька національна

навчально-реабілітаційна академія» ЗОР

КОНЦЕПЦІЯ ВНУТРІШНЬОЇ КАРТИНИ ЗДОРОВ'Я

Дуже популярні психологічні поняття «суб'єктивна оцінка здоров'я», «логічний рівень здоров'я», «свідомість здоров'я» і «сприйняття здоров'я» – узагальнюються в ширшому терміні «внутрішня картина здоров'я» (далі – ВКЗ).

1986 року В. Каган увів цей термін у науковий обіг, а 1988 року продемонстрував концепцію внутрішньої картини здоров'я: на його думку ВКЗ – це цілісне уявлення про здоров'я і «знання для себе». Саме особистісні установки визначають здоровий спосіб життя, час звернення по допомогу, очікування від медичної допомоги, задоволеність отриманою допомогою, а часто і її ефективність¹.

Дослідженням у рамках концепції ВКЗ присвячені праці І. Бовіної, Д. Ісаєва, А. Ковальчука, Г. Красильникова зі співавторами, Г. Кукурузи зі співавторами, Г. Нікіфорова, Н. Тараненко та ін. В англійській науковій літературі домінує концепція «сприйняття здоров'я», в рамках якої свої дослідження здійснюють М. De Avila, Е. Eurenus, R. Goodwin, Ch. Peterson, V. Reis, D. Zaidel та ін.²

Як указують Г. Ложкін, О. Носкова, І. Толкунова, ВКЗ – це сукупність описів, мисленневих образів, що стосуються сутнісних характеристик людини. Важливо зрозуміти, що ти являєш собою біологічно (конституціонально),

---

¹ Гасюк, М. Б., Нестерак, Р. В. (2018). Внутрішня картина здоров'я хворих, що перенесли ішемічну хворобу серця та інфаркт міокарда: емпіричне дослідження. Науковий вісник Херсонського державного університету Серія психологічні науки, (2), 149–155.

² Коцан, І. Я., Ложкін, Г. В., Мушкевич, М. І. (2011). Психологія здоров'я людини. Луцьк: РВВ-Вежа. ISBN 978-966-600-393-8.

психологічно (характерологічно), соціально (особистісно). ВКЗ – це усвідомлення своїх біологічних ресурсів, своїх можливостей, бажань, потреб на різних рівнях, ступенів їхнього задоволення, механізмів захисту, а також своїх здібностей, свого призначення. Усіма своїми характеристиками ВКЗ виступає категорією позапсихічною. Однак опора робиться на самосвідомість людини, інтрапсихічні й особистісні здібності^{3,4,5}

Внутрішню картину здоров'я в контексті уявлень про успішне «Я» розглядає Г. Мерль і визначає щастя як «життєву самореалізацію». Сприйняття різних сфер життя є основною умовою, а їхня взаємодія оцінюється з точки зору реалізації (полівалентна самооцінка). Сприйняття належить до індивідуально визначених критеріїв успішності таких аспектів як:

- сенс життя;
- сексуальна ідентичність;
- духовні принципи;
- навколишнє середовище;
- умови навколишнього середовища;
- професійна діяльність;
- дружні стосунки;
- сексуальні стосунки;
- інтимні стосунки;
- партнерські стосунки;

---

³ Бохонкова, Ю. О., Хунов, Ю. А., Сербін, Ю. В. (2021). Психологія внутрішньої картини здоров'я особистості та особливостей її формування. Психічне здоров'я особистості у кризовому суспільстві, 25–27.

⁴ Заблоцька, С. І. (2020). Внутрішня картина здоров'я особистості. Психічне здоров'я персоналу освітніх організацій та його профілактика, 13–15.

⁵ Коцан, І. Я., Ложкін, Г. В., Мушкевич, М. І. (2011). Психологія здоров'я людини. Луцьк: РВВ-Вежа. ISBN 978-966-600-393-8.

- виховання дітей;
- виховання;
- стосунки із зовнішнім світом;
- стосунки з рослинами і тваринами.

Важливим елементом картини здоров'я є ідея успішного «Я» стосовно інших. На цьому загальному тлі ідея успішної самоавтономії – це відповідь на запитання, яке люди ставлять собі самі:

- Я є Я;
- Я – незалежний;
- Я – можу бути сам собою;
- Я – можу відстояти себе⁶.

Розглядаючи психологічну позицію ВКЗ, можна виділити три її основні грані:

1. когнітивна. Раціональний аспект ВКЗ – це сукупність суб'єктивних або міфічних висновків, уявлень про причини, зміст, можливі прогнози та найкращі способи збереження, зміцнення й розвитку здоров'я. Г. Нікіфоров стверджує, що когнітивний рівень відноситься до сприйняття стану здоров'я, що багато в чому залежить від віку та рівня інтелекту людини. В концепції Р. Бернса когнітивний компонент – це знання про можливості людини, зокрема й фізичні. Сюди входять уявлення про зовнішній вигляд людини, її статуру і фізичні якості (наприклад, м'язову силу, витривалість, спритність). Когнітивний компонент не тільки формує самосприйняття людини, а й містить у собі ставлення до себе та відображає рівень самооцінки. На розвиток цього елемента значною мірою впливають соціальне оточення, особливості сприйняття та життєвий досвід.

---

⁶ Коцан, І. Я., Ложкін, Г. В., Мушкевич, М. І. (2011). Психологія здоров'я людини. Луцьк: РВВ-Вежа. ISBN 978-966-600-393-8.

2. емоційна. Сенсорні аспекти включають переживання здорового самопочуття, пов'язане зі складними емоціями (спокій, радість, умиротворення, воля, життєрадісність, співпереживання тощо), що утворюють емоційне тло. Г. Нікіфоров зазначає, що емоційні рівні пов'язані з різними типами емоційного реагування на здоров'я, що визначаються індивідуально-типологічними й психологічними особливостями і Р. Бернс виокремлює емоційно-оцінковий компонент (самооцінку), який відображає порівняння людини (себе) з іншими. Вроджений характер оцінного образу Я пов'язаний із формуванням диференційованих і узагальнених знань про себе в процесі діяльності та спілкування з іншими людьми. Емоційні оцінки уявлень про свої можливості можуть мати різну силу. Певні негативні або позитивні риси самосприйняття можуть викликати більш-менш сильні емоції, пов'язані з їхнім прийняттям або відкиданням.

3. поведінкова. Це сукупність зусиль, бажань і конкретних дій здорової людини, що визначаються системою переконань і спрямовані на досягнення суб'єктивно значущих цілей. На думку Г. Нікіфорова, поведінковий рівень пов'язаний з реалізацією активності людини щодо підтримання здоров'я. Це вищий рівень ставлення до здоров'я, який передбачає активну діяльність суб'єкта з метою підтримання та збереження здоров'я. На думку Р. Бернса, поведінковий компонент включає конкретні дії, спричинені самосприйняттям і самооцінкою. Це дуже важливий елемент адаптації людини до навколишньої дійсності^{7,8}.

Отже, ВКЗ, як і внутрішня картина хвороби, у цілому, має трикомпонентну структуру і включає:

---

⁷ Коцан, І. Я., Ложкін, Г. В., Мушкевич, М. І. (2011). Психологія здоров'я людини. Луцьк: РВВ-Вежа. ISBN 978-966-600-393-8.

⁸ Турубарова, А. В. (2013). Теоретико-методологічні підходи до дослідження внутрішньої картини здоров'я дитини. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія, (46), 204–211.

- уявлення про здоров'я (суб'єктивні/міфологізовані уможалючення, думки, переконання);
- комплекс емоційних переживань та відчуттів (описуваних як спокій, легкість, радість, комфорт та ін.);
- поведінкові реакції (зусилля, прагнення, конкретні дії, спрямовані на зміцнення і збереження здоров'я)⁹.

Однак компоненти моделі ВКЗ за Г. Красильниковим, Л. Сичем та Л. Галіним мають дещо інший вигляд (див. рис. 1.)

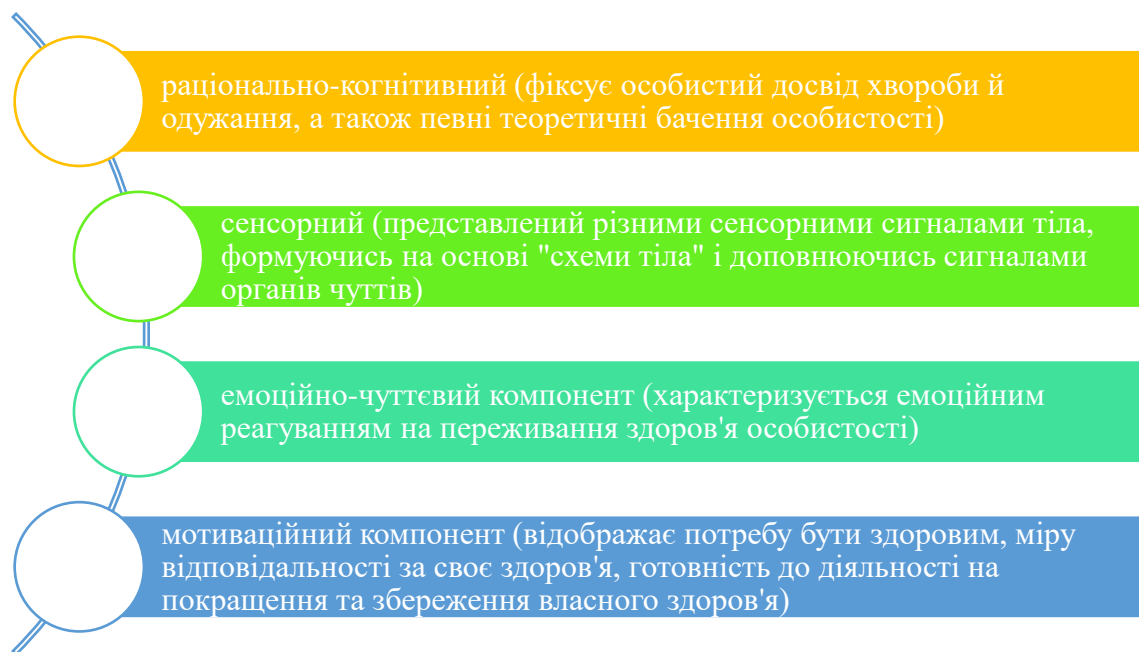

Рис. 1. Багатокомпонентна модель ВКЗ (за Г. Красильниковим, Л. Сичем та Л. Галіним)¹⁰

Серед функцій, які виконує ВКЗ у внутрішньому житті особистості, є такі¹¹:

⁹ Турубарова, А. В. (2013). Теоретико-методологічні підходи до дослідження внутрішньої картини здоров'я дитини. Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія, (46), 204–211.

¹⁰ Федчук, О. В. (2022). Внутрішня картина здоров'я як особистісний ресурс. Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи, (1), 98–111.

¹¹ Лісова, О. (2002). Внутрішня картина здоров'я. Психологія, (15), 69–77.

– направляюча – коли здоров'я стає справжньою цінністю для людини, воно стає рушійною силою, що визначає спрямованість особистості та основні мотиви, такі як утвердження в житті, сенс життя, свобода, радість і самореалізація, які, на думку О. Лісової, характерні для психологічно здорових людей з адаптивною ВКЗ;

– регулятивна функція – реалізується через залучення внутрішніх психофізіологічних ресурсів та ініціацію, здійснення і контроль активності (на основі певної мотивації), спрямованої на забезпечення здоров'я;

– когнітивно-структуруюча функція – ВКЗ багато в чому визначає вибірковість сприйняття інформації з довкілля; у відповідь на потреби, що формують мотиваційні елементи ВКЗ, у загальному контексті виникає фігура, яка відповідає завданням виживання особистості, а унікальний досвід індивіда структурується й організовується відповідно до змісту ВКЗ;

– прогностична функція – через ВКЗ конструюється і задається часово-просторова перспектива існування кожної окремої особистості;

– креодизуюча функція – ВКЗ це один із «каналів» між фізичним і психічним, через який психологічна свобода (або напруга) реалізується на фізичному рівні у вигляді фізичної конгруентності та пластичності (або фізичної неповноцінності), і навпаки, а фізичне проявляється на емоційному, особистісному рівнях. Ґрунтуючись на результатах свого дослідження, Y. Jang і співавтори також вважають, що сприйняття здоров'я виступає посередником між фізичним і психічним здоров'ям;

– саногенна (потенціююча) функція – ВКЗ являється тим внутрішнім потенціалом, який використовується для подолання проблем, пов'язаних зі здоров'ям: повністю сформована позитивна ВКЗ сама по собі сприяє підвищенню рівня здоров'я; переважання ВКЗ над ВК хвороби у хворих оптимізує процес лікування та покращує якість життя пацієнтів; описана функція

узгоджується з думкою В. Кагана¹², котрий писав, що ВКЗ являється психосоматичним потенціалом особистості, який великою мірою визначає рівень її здоров'я;

– комунікативно-оптимізуюча функція – ВКЗ визначає позицію людини у комунікації; переважання ВКЗ у самосвідомості особистості позитивно спрямовує її соціальні контакти, оздоровлює взаєностосунки з іншими, сприяє її привабливості для оточуючих¹³.

Представимо характеристики позитивної ВКЗ.

– сенситивний рівень: відчуття бадьорості, здатності до активності, енергійність, відсутність відчуття дискомфорту/болю;

– емоційний рівень: насолода здоров'ям і відчуттям наявності енергетичного резерву, оптимальний рівень тривожності за своє самопочуття, адекватна самооцінка в контексті здоров'я;

– когнітивний рівень: висока міра поінформованості й компетентності у сфері охорони здоров'я, знання критеріїв здоров'я, здорової поведінки та хвороби, основних чинників і чинників ризику, розуміння ролі здоров'я для життя;

– ціннісно-мотиваційний рівень: пріоритетність здоров'я в системі цінностей, високий рівень внутрішньої мотивації до здорового способу життя, домінування бажання «бути здоровим», установка на активне ставлення до здоров'я¹⁴.

Досліджуючи ВКЗ вчені О. Кирилова та Г. Кукуруза виокремлюють три її види, що демонструють можливі ставлення людей з порушеннями здоров'я та

¹² Галецька, І. І. (2005). Методологічні проблеми вивчення психологічного здоров'я. Наукові записки Інституту психології ім. Г. С. Костка АПН України, (26), 320–324.

¹³ Коцан, І. Я., Ложкін, Г. В., Мушкевич, М. І. (2011). Психологія здоров'я людини. Луцьк: РВВ-Вежа. ISBN 978-966-600-393-8.

¹⁴ Коцан, І. Я., Ложкін, Г. В., Мушкевич, М. І. (2011). Психологія здоров'я людини. Луцьк: РВВ-Вежа. ISBN 978-966-600-393-8.

характеризують такими параметрами, що співвідносяться з деякими динамічними шкалами ВКЗ, зокрема:

- розуміння власного здоров'я в поєднанні «здоров'я та хвороба»;
- розуміння джерела відповідальності за стан власного здоров'я;
- власна позиція відносно здоров'я¹⁵

Формування ВКЗ включає в себе:

- розпізнавання та ідентифікацію динамічного внутрішнього стану власного гомеостазу та його співвіднесення із загальною картиною здоров'я;
- розпізнавання ознак стійких порушень гомеостазу, тобто виявлення провісників хвороби¹⁶.

Чинники, які впливають на процес формування ВКЗ особистості поділяються на кілька типів:

1. стать¹⁷;
2. вік;
3. темперамент¹⁸;
4. характер;
5. особистість.

Особливе значення для формування ВКЗ має рівень освіти та культура людини, включаючи рівень обізнаності у сфері медичних та біологічних наук¹⁹.

---

¹⁵ Кукуруза, Г. В. (2007). Внутрішня картина здоров'я дітей і підлітків як психологічний феномен. Наукові записки інституту психології ім. Г. С. Костюка АПН України, (32), 148–157.

¹⁶ Психологія здорового способу життя: комплекс навчально-методичного забезпечення навчальної дисципліни: навч. посіб. для студ. спеціальності 227 «Фізична терапія, ерготерапія». (2018). Київ: КПІ ім. Ігоря Сікорського.

¹⁷ Лісова, О. С. (2008). Психокорекція дезадаптивних типів внутрішньої картини здоров'я у хворих на виразкову хворобу. Медицина психологія, (1), 44–50.

¹⁸ Ложкін, Г., Носков, В., Толкунова, І. (2003). Психологія здоров'я людини. Севастополь: Вебер.

¹⁹ Русякова, Е. Е. (2013). Дослідження уявлень здорових дітей про лікарів. Соціосфера, (3), 103–109.

Отже, внутрішня картина здоров'я є інтегративним поняттям, що включає суб'єктивні оцінки, емоційні переживання та поведінкові реакції людини стосовно свого здоров'я. ВКЗ має когнітивну, емоційну та поведінкову складові, а також виконує ряд функцій, таких як направляюча, регулятивна, когнітивно-структуруюча, прогностична, креодизуюча, саногенна, комунікативно-оптимізуюча. А формування ВКЗ залежить від багатьох факторів, включаючи стать, вік, темперамент, характер, рівень освіти та культуру людини.